

การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น

PUBLIC PARTICIPATION TO ENHANCE THE GOOD GOVERNANCE OF LOCAL
AUTHORITY ORGANIZATION

21

ประภัศร ดาเวะเศรษฐ์*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบพหุกรณีศึกษา โดยมีพื้นที่ในการศึกษา 6 พื้นที่ คือ (1) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย (2) องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (3) เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (4) เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ (5) องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน และ (6) องค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 6 พื้นที่ ครอบคลุมองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลัก คือ หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม และหลักคุณธรรม

ABSTRACT

The purpose of this research was to study public participation to enhance the good governance of local authority organization. Researchers use qualitative research methodology. In multi-case case study. There are 6 areas of study: (1) Hua Ngam Subdistrict Administrative Organization, Phan District, Chiang Rai Province. (2) Don Kaew Subdistrict Administrative Organization, Mae Rim District, Chiang Mai Province. Kalasin City, Amphoe Mueang, Kalasin Province (5) Mae Hong Son Provincial Administration Organization and (6) Trang Provincial Administration Organization. Data collection was conducted through structured interviews and group discussions.

The research found that the participation of people to strengthen good governance of all six local government organizations in accordance with the six elements of good governance principles are participation, Transparency, Core value, responsibility, rule of law and morality.

* อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บทนำ

ภายหลังการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ประเทศไทยเริ่มมีความตื่นตัวและให้ความสนใจกับธรรมาภิบาล และผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจ เมื่อปี พ.ศ. 2540 ก็ยังมีส่วนทำให้ธรรมาภิบาลได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น เป็นที่เชื่อกันว่าหากประเทศไทยมีการนำหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้กับการปฏิบัติงานทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนแล้ว จะทำให้ประเทศมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดี และก่อให้เกิดความเป็นธรรมในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง หลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ขาดการนำหลักการบริหารแบบธรรมาภิบาลมาปรับใช้ จนนำไปสู่การก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติและประชาชน จึงทำให้หลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนได้มีความพยายามที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลดลง โดยในภาคเอกชนได้ประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน เพื่อให้องค์การมีความน่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับจากสังคม ส่วนการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในหน่วยงานภาครัฐก็เพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือศรัทธาว่าปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการทุจริต คอร์รัปชันของหน่วยงานภาครัฐจะลดลง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันประเทศไทยก็ยังมีปัญหานานัปการ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาไปสู่การบริหารงานในรูปแบบธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง เช่น วัฒนธรรมระบบอุปถัมภ์ กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่ต้องการรักษาสถานภาพดั้งเดิมไว้ เป็นต้น (สภาพัฒนาการเมือง, 2556)

ธรรมาภิบาลได้กลายเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักการที่เกื้อหนุนสังคมประชาธิปไตย ถ้าหากมีการนำแนวคิดธรรมาภิบาลไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการตรวจสอบการทำงานของรัฐโดยประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งนำไปสู่การป้องกันการทุจริตซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังของบ้านเมืองได้ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐควรมุ่งเน้นดำเนินงานตามภาระหน้าที่ โดยยึดหลักพื้นฐาน 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า โดยมีความคาดหวังว่าหากสังคมไทยมีการบริหารงานบนหลักธรรมาภิบาลจะทำให้สังคมไทยมีสภาพดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการบริหารภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติภาคประชาชน เพราะธรรมาภิบาลทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาครัฐได้มากขึ้น เนื่องจากกระบวนการได้เปิดกว้างมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ทำให้ประชาชนมีความตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ของพลเมืองมากขึ้น หลังจากได้รับข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐและแหล่งอื่นๆ มากขึ้น และเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ประชาชนได้รับบริการที่รวดเร็วมากขึ้นอันเป็นผลมาจากการปรับรื้อกฎหมาย กฎระเบียบต่าง (deregulation) ทำให้มีการลดขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินการลงไปมาก และภาครัฐได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง เช่น การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการให้บริการประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ตลอดเวลา และทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของระบบบริหารภาครัฐ โดยเฉพาะประเด็นการคอร์รัปชัน การใช้อำนาจไม่เป็นธรรม เนื่องจากประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักมากขึ้นรวมถึงมีการใช้สิทธิพลเมืองในการเรียกร้อง ร้องเรียน และฟ้องร้องต่อศาลในกรณีที่ถูกละเมิดสิทธิ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2558)

หัวใจสำคัญประการหนึ่งของการเสริมสร้างธรรมาภิบาล ก็คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้พยายามกำหนดช่องทางให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในหลายช่องทางด้วยกัน อย่างไรก็ตาม ช่องทางที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติเอาไว้และถือว่าเป็นการสร้างปรากฏการณ์ทางการเมืองใหม่ที่อาจถือได้ว่าเป็นความพยายามที่จะปฏิรูปการเมือง ก็คือ สิทธิในการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย สิทธิในการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติของท้องถิ่น สิทธิในการเข้าชื่อร้องขอให้มีการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทาง

การเมือง สิทธิในการเข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น สิทธิการออกเสียงประชามติ และสิทธิการมีส่วนร่วมในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (บุญเสริม นาคสาร, 2556)

ปัจจุบัน “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ถือเป็นหลักการสากลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญและจำเป็นในสังคมประชาธิปไตย กฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกติกาสูงสุดของประเทศสะท้อนเจตนารมณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน รวมถึงการปฏิรูปการบริหารงานภาครัฐภายใต้แนวคิดการบริหารภาครัฐแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) และแนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance) ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน มีกฎหมายหลายฉบับประกันสิทธิของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมและกำหนดหน้าที่ของภาครัฐในการเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม อาทิเช่น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 นอกจากนี้ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการยังกำหนดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหัวใจหรือเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ ของการปกครองท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนา การพิจารณาและตัดสินใจ การวางแผน พัฒนาหาข้อตกลงร่วมกัน ตลอดจนร่วมปฏิบัติการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในโครงการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความพยายามที่ชัดเจนและเป็นระบบในการที่จะสร้างสภาพสังคมธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในประเทศไทย และยังเป็นความพยายามที่สำคัญในการปรับเปลี่ยนแนวคิดและค่านิยมของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จาก “ประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy)” ไปสู่ “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)” ที่มีหัวใจสำคัญอยู่ที่ตัวประชาชน โดยการให้หลักประกันในเรื่องสิทธิ เสรีภาพของประชาชนที่กว้างขวาง รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง โดยมีได้จำกัดอยู่เพียงแค่การมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังรวมถึงช่องทางอื่นๆ ด้วย เช่น การร่วมให้ความเห็นในการดำเนินโครงการสำคัญของรัฐ การริเริ่มเสนอกฎหมายที่ประชาชนอาจเห็นว่ามีมีความสำคัญ การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นต้น (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์, 2556)

นับจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ในหมวดที่ 9 ทำให้การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญกับประชาชน เพราะเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้น เพิ่มช่องทางในการบริหารและสร้างนักรบการเมืองระดับท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การปกครองระดับชาติต่อไป การปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นหลักการที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยคือ เป็นการกระจายอำนาจมุ่งเน้นให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ รักและหวงแหนชุมชนที่ตนอยู่อาศัย เพราะถ้าเกิดปัญหาในท้องถิ่นใด คนในท้องถิ่นนั้นย่อมที่รู้สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาได้มากกว่าคนนอกพื้นที่ การแก้ไขปัญหาจะตรงจุดและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งประชาชนยังร่วมตรวจสอบการทำงานของนักรบการเมืองท้องถิ่นหรือฝ่ายบริหารเพื่อให้เกิดความโปร่งใสตามหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจและนำไปสู่การบริหารบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555)

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 กล่าวถึงแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภค ตลอดจนทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น ซึ่งในหมวดที่ 14 ตามรัฐธรรมนูญ 2550 ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้รัฐจะต้องให้ความสำคัญอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่หรือการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ในการปฏิบัติงานได้โดยอิสระและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาระบบการคลังท้องถิ่นให้จัดบริการสาธารณะได้โดยครบถ้วนตามอำนาจหน้าที่ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าเป็นประโยชน์และการให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึง (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2554)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่รับผิดชอบในการพัฒนาประเทศหน่วยงานหนึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีความเป็นอิสระตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การจัดบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง รวมทั้งมีภารกิจที่เพิ่มขึ้นจากการถ่ายโอนภารกิจด้านต่างๆ จากรัฐบาลให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ได้เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของประชาชนทั่วไป ตั้งแต่การปกครอง การศึกษา การสาธารณสุข สาธารณูปโภค รวมถึงการให้บริการในรูปแบบต่างๆ

ปัจจุบันประเทศไทยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 7,853 แห่ง จำแนกเป็น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 76 แห่ง เทศบาล จำนวน 2,440 แห่ง (เทศบาลนคร จำนวน 30 แห่ง เทศบาลเมือง จำนวน 178 แห่ง และเทศบาลตำบล จำนวน 2,232 แห่ง) องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5,335 แห่ง และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา) จำนวน 2 แห่ง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559)

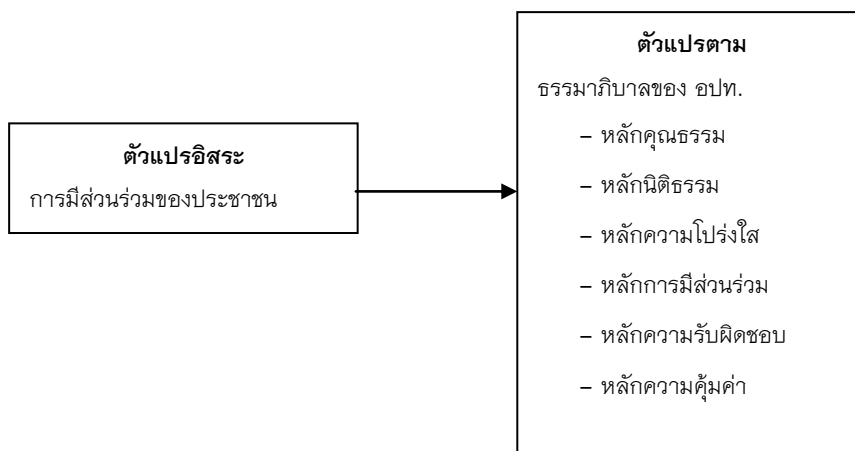
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทั้งในรูปแบบองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตลอดจนกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ได้มีความพยายามในการนำหลัก ธรรมาภิบาล หรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาปรับใช้ในการทำงาน ด้วยเหตุที่ธรรมาภิบาลเป็นเรื่องของหลักการบริหารจัดการแนวใหม่ที่มุ่งเน้นหลักการ โดยมีใช้หลักการที่เป็นรูปแบบทฤษฎีการบริหารงาน แต่เป็นหลักการทำงาน ซึ่งหากมีการนำมาปรับใช้เพื่อบริหารงานในหน่วยงานแล้ว จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าได้นำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุด คือ ความเป็นธรรม ความสุจริต ความมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

สิ่งที่เห็นหัวใจสำคัญที่สุดในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ในปัจจุบันจะพบว่าสาเหตุของการขาดระบบธรรมาภิบาลในสังคมไทย คือ การที่รัฐบาลไม่สามารถพัฒนา “คน” ในทุกกลุ่มทุกภาคส่วนของสังคมไทยให้มีพื้นฐานทางจิตใจที่ยึดมั่นใน “คุณธรรม” “จริยธรรม” “ความซื่อสัตย์สุจริต” และ “ความรอบรู้” อันเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนได้อย่าง “มีเหตุผล” “รู้จักสิทธิ หน้าที่” และ “ความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองไทย” ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข อีกทั้งยังขาดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เพื่อสร้าง “สมดุล” ในการจัดสรรและกระจายทรัพยากรอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Approach) ในรูปแบบพหุกรณีศึกษา (Multi-Case Studies) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เป็นการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนในแต่ละพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กิจกรรมหรือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน และองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ที่มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อขับเคลื่อนชุมชน

2. การวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา (Multi-Case Studies) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ คือ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เคยได้รับรางวัลพระปกเกล้าทองคำ รางวัลพระปกเกล้า สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศ ด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จากสถาบันพระปกเกล้า ประจำปี พ.ศ. 2554-2558 เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เคยได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประเภททั่วไป หรือประเภทโดดเด่น จากคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี พ.ศ. 2554-2558 และเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เคยได้รับรางวัลอย่างน้อย 3 ครั้ง แล้วเลือกแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) ทำให้ได้พื้นที่ในการศึกษา คือ องค์การบริหารส่วนตำบล 2 แห่ง เทศบาล 2 แห่ง และองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2 แห่ง รวมเป็น 6 แห่ง คือ (1) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยงิ้ว อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย (2) องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (3) เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (4) เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ (5) องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ (6) องค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง จังหวัดตรัง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้การศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยการศึกษาเอกสารข้อมูลพื้นฐานและบริบททั่วไปของชุมชนเพื่อให้เข้าใจบริบทของพื้นที่ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเรื่องที่ศึกษา เช่น ประวัติความเป็นมา สภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ อาชีพ การเมืองการปกครอง จำนวนหมู่บ้านและประชากร และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ในชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม อำเภอพวน จังหวัดเชียงราย องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน และองค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง จังหวัดตรัง

5. การตรวจสอบข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลด้านเวลา สถานที่ และบุคคล และใช้การตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายวิธีเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากชุมชน 6 แห่ง มาวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (constant comparison) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามพื้นที่ที่ศึกษาพบว่า

1. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนตำบลห้วยมช่วยเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม ตามองค์ประกอบของธรรมาภิบาล ดังนี้ 1) หลักความโปร่งใส คือ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชาชนในชุมชน ตำบลห้วยม สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม ได้จัดให้มีการประชุมประชาคมตำบล การร่วมระดมความคิดเห็นกับธนาคารความดี โดยร่วมประชุม เช่น ร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้าน/ตำบล ร่วมรับฟังการประชุมสภา อบต. หรือร่วมการประชุมอื่นที่ อบต. ห้วยมจัดขึ้น หรือ ร่วมกิจกรรม เช่น ร่วมกิจกรรม/โครงการต่างๆ ที่จัดโดย อบต. ห้วยม ครั้งที่ 15 ความดี ร่วมเป็นคณะกรรมการ เช่น คณะกรรมการดำเนินงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง คณะกรรมการจัดทำและติดตามแผนพัฒนาสามปี หรือคณะกรรมการอื่นๆ ที่แต่งตั้งโดย อบต. ห้วยม คนละ 30 ความดี และร่วมตรวจสอบ เช่น ร่วมตรวจสอบการดำเนินงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง แจ่งเบาะแส ข่าวสารการทุจริต ครั้งที่ 50 ความดี 2) หลักการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และร่วมเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจสำคัญๆ ของชุมชน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมในหลากหลายช่องทาง และหลายกิจกรรม ได้แก่ การประชุมประจำเดือน การประชุมประชาคม อบต. ห้วยมพบประชาชน การร่วมกิจกรรมกับกลุ่ม/ชมรมต่างๆ การร่วมกิจกรรมตามประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ การร่วมระดมความคิดเห็นกับธนาคารความดี โดยร่วมประชุม เช่น ร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้าน/ตำบล ร่วมรับฟังการประชุมสภา อบต. หรือร่วมการประชุมอื่นที่ อบต. ห้วยมจัดขึ้น หรือ ร่วมกิจกรรม เช่น ร่วมกิจกรรม/โครงการต่างๆ ที่จัดโดย อบต. ห้วยม ครั้งที่ 15 ความดี ร่วมการฝึกอบรม/สัมมนา ที่จัดโดย อบต. ห้วยม หรือร่วมงานรัฐพิธี/ประเพณี ที่จัดโดย อบต. ห้วยม ครั้งที่ 15 ความดี ร่วมเป็นคณะกรรมการ เช่น คณะกรรมการดำเนินงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง คณะกรรมการจัดทำและติดตามแผนพัฒนาสามปี หรือคณะกรรมการอื่นๆ ที่แต่งตั้งโดย อบต. ห้วยม คนละ 30 ความดี ร่วมตรวจสอบ เช่น ร่วมตรวจสอบการดำเนินงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง แจ่งเบาะแส ข่าวสารการทุจริต ครั้งที่ 50 ความดี

2. องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนตำบลดอนแก้วช่วยเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ตามองค์ประกอบของ ธรรมาภิบาล ดังนี้ 1) หลักความโปร่งใส คือ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชาชนในชุมชนตำบลดอนแก้ว สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ได้จัดให้มีการประชุม การจัดเวทีชั่งก้าก้า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจรับงาน คณะกรรมการธรรมาภิบาล อบต. ดอนแก้ว 2) หลักการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และร่วมเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจสำคัญๆ ของชุมชน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมในหลากหลายช่องทาง และหลายกิจกรรม ได้แก่ การประชุม อบต. สัญจร เวทีชั่งก้าก้า การจัดกิจกรรมตามประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ การเข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยดอนแก้วสร้างสุข

3. เทศบาลตำบลเกาะคา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเทศบาลตำบลเกาะคาช่วยเสริมสร้างธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลเกาะคา ตามองค์ประกอบของธรรมาภิบาล ดังนี้ 1) หลักความโปร่งใส คือ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชาชนในชุมชนเทศบาลตำบลเกาะคา สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ โดยใช้เวทีชั่งก้าก้า เวทีประชุม สายตรงผู้บริหาร เว็บไซต์ การร่วมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง 2) หลักการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และร่วมเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจสำคัญๆ ของชุมชน ซึ่งเทศบาลตำบลเกาะคาได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมในหลากหลายช่องทาง และหลายกิจกรรม ได้แก่ เวทีชั่งก้าก้า เพื่อชั่งก้าก้า เวทีประชุม เทศบาลเคลื่อนที่ กิจกรรมตามประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ กิจกรรมของกลุ่ม/ชมรมต่างๆ

4. เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ช่วยเสริมสร้าง ธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ตามองค์ประกอบของธรรมาภิบาล ดังนี้ 1) หลักความโปร่งใส คือ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชาชนในชุมชน เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ โดยทางเทศบาลมีการจัดตั้งหอกระจายข่าวครบทั้ง 36 ชุมชน และมีเสียงตามสาย 131 จุด มีการตรวจสอบการทำหน้าที่ของผู้ประกาศข่าว และยังมีการสื่อสารผ่านไลน์กลุ่ม 2) หลักการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และร่วมเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจสำคัญๆ ของชุมชน ซึ่งเทศบาลได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมในหลากหลายช่องทาง และหลายกิจกรรม ได้แก่ การประชุม การจัดเวทีสาธารณะ การจัดโครงการเทศบาลพบประชาชน การจัดประชุมทุกเดือน 3) หลักนิติธรรม คือ หลักการปกครองภายใต้กฎหมาย ซึ่งเทศบาลมีการบังคับใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและกติกาต่างๆ ที่ทันสมัยและเป็นธรรม คนในชุมชนยอมรับและยินยอมพร้อมใจถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม การจัดซื้อจัดจ้างทำตามกฎหมาย กฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัด มีการเลือกตั้งประธานชุมชน มีการจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ 4) หลักคุณธรรม คือ การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชาชนในชุมชนเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีค่านิยมที่ดีงามและถือปฏิบัติร่วมกัน คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ และความอดทนขยันหมั่นเพียร มีอาสาศักดิ์ตรวจสอบการทุจริต และมีอาสาศักดิ์ชุมชนร่วมตรวจสอบการบริหารงาน 5) หลักความรับผิดชอบ คือ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ มีสำนึกในความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตน และการใส่ใจในปัญหาสาธารณะ รวมทั้งมีความกระตือรือร้นใน

การแก้ปัญหา โดยพยายามหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับกันได้ ซึ่งจะเห็นได้จากการจัดการปัญหาขยะของชุมชน 6) หลักความคุ้มค่า คือ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะเห็นได้จากการกลุ่มคนรักถุง กลุ่มจิตอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการร่วมมือติดตั้งกล้องวงจรปิด CCTV ภาครัฐประชาชน ทำให้เทศบาลประหยัดงบประมาณเป็นจำนวนมาก

5. องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน การมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ช่วยเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามองค์ประกอบของธรรมาภิบาล ดังนี้ 1) หลักความโปร่งใส คือ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชาชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ โดยทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีการติดต่อสื่อสารกับประชาชนหลากหลายช่องทาง ทั้งทางโทรศัพท์ เว็บไซต์ อีเมล เฟสบุ๊ค กลุ่มไลน์ จุลสาร การให้ผู้ใหญ่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์ การสื่อสารกับผู้นำชุมชน 2) หลักการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และร่วมเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจสำคัญๆ ของชุมชน ซึ่งเทศบาลได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมในหลากหลายช่องทาง และหลายกิจกรรม ได้แก่ การประชาคม 3) หลักนิติธรรม คือ หลักการปกครองภายใต้กฎหมาย ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการบังคับใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและกติกาต่างๆ ที่ทันสมัยและเป็นธรรม คนในชุมชนยอมรับและยินยอมพร้อมใจถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม การจัดซื้อจัดจ้างทำตามกฎหมาย กฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัด มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินหมู่บ้านก่อดิน 4) หลักคุณธรรม คือ การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชาชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีค่านิยมที่ดีงามและถือปฏิบัติร่วมกัน คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ และความอดทนขยันหมั่นเพียร มีการจัดตั้งเครือข่าย “ต้นกล้า อบจ. โตไปไม่โกง” 5) หลักความรับผิดชอบ คือ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ มีสำนึกในความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตน และการใส่ใจในปัญหาสาธารณะ รวมทั้งมีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา โดยพยายามหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับกันได้ ซึ่งจะเห็นได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง 6) หลักความคุ้มค่า คือ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะเห็นได้จากการจัดทำแผนสามปี โดยยึดหลัก “มีแผนดี ใช้เงินคุ้มค่า จัดหาถูกต้อง จ้างให้ปรับปรุง”

6. องค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดตรัง ช่วยเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง ตามองค์ประกอบของธรรมาภิบาล ดังนี้ 1) หลักความโปร่งใส คือ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชาชนในจังหวัดตรัง สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ โดยทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง มีการประชาสัมพันธ์การจัดซื้อจัดจ้าง การประกวดราคา การตรวจรับ การประชุมสภา การแถลงข่าวประจำเดือน โดยประชาชนสามารถติดตาม ตรวจสอบได้ ผ่านการติดป้ายประกาศประชาสัมพันธ์หน่วยงานต่างๆ เช่น จังหวัด อำเภอ การถ่ายทอดสดผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียง เคเบิลทีวี เว็บไซต์องค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง วารสารองค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง รายงานประจำปี รวมถึงการบันทึกเสียงและถ่ายทอดสดทุกครั้งที่มีการประชุมสภา 2) หลักการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และร่วมเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจสำคัญๆ ของชุมชน ซึ่งเทศบาลได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมในหลากหลายช่องทาง และหลายกิจกรรม ได้แก่ การประชาคม 3) หลักความ

คุ่มค่า คือ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะเห็นได้จากการก่อสร้างถนน เครือข่ายของโครงการคลองส่วนท้องถิ่นจังหวัดตรัง ใช้วิธีหุ้นส่วน ถ้ามีเงินเหลือก็คืนให้ตามสัดส่วนเงินที่สมทบมา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดย การศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ในชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน และองค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง จังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 6 พื้นที่ ครอบคลุมองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลัก คือ หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม และหลักคุณธรรม ทั้งนี้เป็นไปตามเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน 3 ประการ คือ 1) การมีอิสระภาพในการเข้าร่วม หมายถึง การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ 2) ความเสมอภาคในการเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง ทุกคนที่เข้าร่วมต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน และ 3) ผู้เข้าร่วมต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง มีความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ แต่หากกิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย ก็จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพให้พวกเขาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

ข้อเสนอแนะ

1. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ควรส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการค้นหาคำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมถอดบทเรียน และควรจัดเวทีระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างกลไกระดับท้องถิ่นที่ทำให้เข้าใจและเข้าถึงธรรมาภิบาล อาทิ การสร้างพื้นที่ดีๆ แหล่งเรียนรู้ที่เข้าถึงง่าย เพื่อเป็นพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเรียนรู้และทำงานร่วมกันในการพัฒนาท้องถิ่น
3. ผู้นำชุมชน ผู้นำการพัฒนา และแกนนำชุมชน ควรมีการชักชวน ชักนำ และกระตุ้นให้เยาวชน คนรุ่นใหม่ หรือคนในชุมชนที่มีความสนใจหรือคนมีศักยภาพ หรือคนที่ต้องการการส่งเสริมสนับสนุนเพื่อพัฒนาตนเองให้มีโอกาสหรือเปิดโอกาสที่จะนำตนเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้เกิดการขยายฐานและเกิดทายาททางการพัฒนาและต่อยอดให้เกิดความเข้มแข็ง มั่นคงและต่อเนื่องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. คู่มือหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ, 2556.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537.
- [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.dla.go.th/servlet/LawServlet#> [16 พฤษภาคม 2558].
- เจมส์ แอล. เครย์ตัน. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม. แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, ดร.ถิรลวดี บุรีกุล, ผศ.ดร.เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี. ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท, 2551.

- บุญเสริม นาคสาร. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : ผลในทางปฏิบัติ เมื่อครบรอบหกปีของการปฏิรูปการเมือง. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=697>. 15 ตุลาคม 2558.
- ปธาน สุวรรณมงคล. การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2558.
- สถาบันพระปกเกล้า. การมีส่วนร่วมของประชาชน. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title>. 31 มี.ค. 59
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2546. คู่มืออธิบายและแนวทางปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพมหานคร: สิริบุตรการพิมพ์, 2546.
- สำนักงานกฤษฎีกา. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2550.
- ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์. “การเมืองในกระบวนการกระจายอำนาจ : ศึกษาผ่านบทบาทของนักวิชาการ ข้าราชการ นักการเมือง และประชาชน,” วารสารธรรมศาสตร์. 32(1) : 57-90 : มกราคม – เมษายน 2556.